

Témy dizertačných prác pre akademický rok 2026/2027
 schválené odborovou komisiou
 v študijnom programe

Katedra	Názov témy	Anotácia	Forma štúdia	Školiteľ
KGER FF UCM	<p>Otvorené frazeologizované konštrukcie – opis jazykových modelov medzi lexikónom a gramatikou</p> <p>Offene Phrasemkonstruktionen - Beschreibung sprachlicher Muster zwischen Lexikon und Grammatik</p>	<p>Frazeologizované konštrukcie sú rekurentné jazykové modely nachádzajúce sa na pomedzí lexikónu a gramatiky. Takzvané otvorené alebo nedokončené frazeologizované konštrukcie nie sú dostatočne preskúmané. Ide o vetné frazémy s otvorenou pozíciou tzv. slotu, t. j. frazeologizované konštrukcie s lexikálne zameniteľnými prvkami v otvorenej pozícii, ktoré môžu podliehať obmedzenej alebo uzualizovanej substitúcii voľného lexikálneho komponentu. Možno dokonca očakávať, že niektoré neukončené frazeologizované konštrukcie majú sémanticky a/alebo pragmaticky obmedzený rádius zameniteľných prvkov. Potvrdzuje sa, že frazeologizované konštrukcie majú v otvorenej pozícii veľmi odlišnú, preferenčne uzualizovanú variabilitu lexikálnych položiek. Každý model a každý typ v rámci neho má svoje špecifické vlastnosti. Potvrdzuje sa tiež, že nielen sémantická povaha zameniteľných lexikálnych komponentov určuje ich pomenováciu a pragmatickú funkciu, ale že tieto vlastnosti sú ovplyvnené aj morfo-syntaktickými zmenami v komponentoch frazeologizovaných konštrukcií. Výskum bude sa bude opierať o jazykové korpusy</p> <p>Phrasemkonstruktionen sind rekurrente sprachliche</p>	D/E	prof. Peter Ďurčo, CSc.

		<p>Muster zwischen Lexikon und Grammatik. Ungenügend erforscht sind sog. offene bzw. unabgeschlossene Phrasemkonstruktionen. Es handelt sich um satzwertige Phraseme mit offener Slotposition, also phraseologisierte Konstruktionen mit lexikalisch austauschbaren Elementen an der offenen Position, die einer eingeschränkten oder üblichen Substitution der freien lexikalischen Komponente unterliegen kann. Man kann sogar erwarten, dass einige unabgeschlossene phraseologisierte Konstruktionen einen semantisch und/oder pragmatisch eingeschränkten Radius an austauschbaren Elementen aufweisen. Es wurde bestätigt, dass phraseologisierte Konstruktionen eine sehr unterschiedliche, bevorzugt übliche Variabilität der lexikalischen Elemente an der offenen Position aufweisen. Jedes Modell und jeder Typ innerhalb dieses Modells hat seine eigenen spezifischen Merkmale. Es wurde auch bestätigt, dass nicht nur die semantische Natur der variierten lexikalischen Items ihre Benennung und pragmatische Funktion bestimmt, sondern dass diese Eigenschaften auch durch morpho-syntaktische Veränderungen der Komponenten phraseologisierter Konstruktionen beeinflusst werden. Die Untersuchung der offenen Phrasemkonstruktionen soll auf der Basis von Sprachkorpora durchgeführt werden.</p>		
KGER FF UCM	<p>Adverbiálne frazeologizované konštrukcie – opis jazykových modelov medzi a gramatikou lexikónom</p> <p>Adverbiale Phrasemkonstruktionen - Beschreibung sprachlicher Muster zwischen Grammatik und Lexikon</p>	<p>Frazeologizované konštrukcie sú rekurentné jazykové modely nachádzajúce sa na pomedzí lexikónu a gramatiky. Adverbiálne frazeologizované konštrukcie nie sú dostatočne preskúmané. Ide frazémy s otvorenou pozíciou tzv. slotu, t. j. frazeologizované konštrukcie s lexikálne zameniteľnými prvkami v otvorenej pozícii, ktoré môžu podliehať obmedzenej alebo uzualizovanej substitúcii voľného lexikálneho komponentu. Možno</p>	D/E	prof. Peter Ďurčo, CSc.

		<p>dokonca očakávať, že niektoré neukončené frazeologizované konštrukcie majú sémanticky a/alebo pragmaticky obmedzený rádius zameniteľných prvkov. Potvrďuje sa, že frazeologizované konštrukcie majú v otvorenej pozícii veľmi odlišnú, preferenčne uzualizovanú variabilitu lexikálnych položiek. Každý model a každý typ v rámci neho má svoje špecifické vlastnosti. Potvrďuje sa tiež, že nielen sémantická povaha zameniteľných lexikálnych komponentov určuje ich pomenováciu a pragmatickú funkciu, ale že tieto vlastnosti sú ovplyvnené aj morfo-syntaktickými zmenami v komponentoch frazeologizovaných konštrukcií. Výskum bude sa bude opierať o jazykové korpusy.</p> <p>Phrasemkonstruktionen sind rekurrente sprachliche Muster zwischen Lexikon und Grammatik. Ungenügend erforscht sind sog. offene bzw. unabgeschlossene Phrasemkonstruktionen. Es handelt sich um Phraseme mit adverbialer Funktion mit offener Slotposition, also phraseologisierte Konstruktionen mit lexikalisch austauschbaren Elementen an der offenen Position, die einer eingeschränkten oder üblichen Substitution der freien lexikalischen Komponente unterliegen kann. Man kann sogar erwarten, dass einige unabgeschlossene phraseologisierte Konstruktionen einen semantisch und/oder pragmatisch eingeschränkten Radius an austauschbaren Elementen aufweisen. Es wurde bestätigt, dass phraseologisierte Konstruktionen eine sehr unterschiedliche, bevorzugt übliche Variabilität der lexikalischen Elemente an der offenen Position aufweisen. Jedes Modell und jeder Typ innerhalb dieses Modells hat seine eigenen spezifischen</p>		
--	--	--	--	--

		<p>Merkmale. Es wurde auch bestätigt, dass nicht nur die semantische Natur der variierten lexikalischen Items ihre Benennung und pragmatische Funktion bestimmt, sondern dass diese Eigenschaften auch durch morpho-syntaktische Veränderungen der Komponenten phraseologischer Konstruktionen beeinflusst werden. Die Untersuchung der offenen Phrasemkonstruktionen soll auf der Basis von Sprachkorpora durchgeführt werden.</p>		
<p>KGGER FF UCM</p>	<p>Viacjazyčnosť cezhraničných cestujúcich zo Slovenska do Rakúska</p> <p>Mehrsprachigkeit der Grenzgänger:innen aus der Slowakei nach Österreich</p>	<p>Cezhraniční dochádzajúci, ktorí denne dochádzajú za prácou zo Slovenska do Rakúska, rozvíjajú svoju viacjazyčnosť tým, že prichádzajú do kontaktu s rôznymi odrodami nemčiny v rôznych oblastiach. Cieľom tejto štúdie je preskúmať, aké stratégie používajú a ako sa mení ich vzťah k nemeckému jazyku.</p> <p>Grenzgänger:innen, die täglich aus der Slowakei nach Österreich zur Arbeit pendeln, entwickeln ihre Mehrsprachigkeit, indem sie mit verschiedenen Sprachvarietäten des Deutschen in verschiedenen Domänen in Kontakt kommen. Welche Strategien verwenden sie dabei und wie verändert sich ihr Verhältnis zur deutschen Sprache, soll in dieser Studie erforscht werden.</p>	D/E	<p>prof. Dr. Alja Lipavic Oštir</p>
<p>KGGER FF UCM</p>	<p>Environmentálna komunikácia: analýza kritérií a názorov výskumníkov</p> <p>Umweltkommunikation: eine Analyse der Kriterien und der Ansichten der Forscher:innen</p>	<p>Komunikácia o environmentálnej kríze je v súčasnosti jednou z najdôležitejších tém v aplikovanej lingvistike. Vznikla ako výsledok pozorovaní, že veda nedosahuje želané výsledky v komunikácii o environmentálnych otázkach. Cieľom výskumu bude zistiť kritériá úspešnej environmentálnej komunikácie v Rakúsku a postoje vedeckých pracovníkov v oblasti prírodných vied k environmentálnej komunikácii.</p>	D/E	<p>prof. Dr. Alja Lipavic Oštir</p>

		Die Kommunikation über die Umweltkrise ist heute eines der wichtigsten Themen der angewandten Linguistik. Es entstand aus der Beobachtung, dass die Wissenschaft bei der Kommunikation von Umweltthemen nicht die gewünschten Ergebnisse erzielt. Ziel der Untersuchung ist es, die Kriterien für eine erfolgreiche Umweltkommunikation in Österreich und die Einstellung von Forschern im Bereich der Naturwissenschaften zur Umweltkommunikation zu ermitteln.		
KGEM FF UCM	História nemeckej knižnej a novinovej produkcie v Trnave Geschichte der deutschsprachigen Buch- und Zeitungsproduktion in Tyrnau	Mesto Trnava (nem. Tyrnau) bolo dlho centrom výroby kníh a novín. Svedčí o tom aj oddelenie Západoslovenského múzea, ktoré sa zaoberá výrobou kníh. Dissertácia sa má venovať najmä vývoju a významu nemeckej výroby kníh a novín a komplexne predstavovať ich históriu. Die Stadt Trnava (dt. Tyrnau) war lange Zeit ein Zentrum der Buch- und Zeitungsproduktion. Davon zeugt auch die Abteilung des Westslowakischen Museums, die sich mit der Buchproduktion befasst. Die Dissertation soll sich speziell der Entwicklung und Bedeutung der deutschsprachigen Buch- und Zeitungsproduktion widmen und dabei deren Geschichte umfassend darstellen.	D/E	Prof. Dr. Dr. rer. nat. Georg Schuppener
KGEM FF UCM	Vývoj odborného jazyka v ranom novohornom nemeckom jazyku Fachsprachenentwicklung im Frühneuhochdeutschen	Obdobie raného novohorného nemeckého jazyka bolo obdobím prudkého nárastu písomnej komunikácie. V tomto období sa po prvýkrát vyvinuli aj početné odborné jazyky, ktoré doteraz neboli dostatočne preskúmané. Dissertácia sa má venovať vybranej odbornej oblasti a na tomto príklade podrobne skúmať vývoj odborného jazyka v období raného novohorného nemeckého jazyka.	D/E	Prof. Dr. Dr. rer. nat. Georg Schuppener

		<p>Die Epoche des Frühneuhochdeutschen war eine Periode der stark zunehmenden Schriftlichkeit. Erstmals wurden in dieser Zeit auch zahlreiche Fachsprachen entwickelt, die bislang noch nicht hinreichend untersucht sind. Die Dissertation soll sich einem ausgewählten Fachgebiet widmen und die Entwicklung der Fachsprache in der frühneuhochdeutschen Zeit an diesem Beispiel eingehend untersuchen.</p>		
<p>KGGER FF UCM</p>	<p>Vývoj odborného asistenta umelej inteligencie</p> <p>Entwicklung eines fachsprachlichen KI-Assistenten</p>	<p>Cieľom dizertačnej práce je vyvinúť z ešte bližšie špecifikovanej odbornej oblasti asistenta umelej inteligencie, ktorý bude na jednej strane schopný samostatne riešiť zložité otázky a na druhej strane ponúkať vhodné postupy na podporu a hodnotenie ľudského učenia sa v tejto oblasti. Podstatnou súčasťou projektu je zostavenie relevantného a spoľahlivého textového korpusu. Pre výber je potrebné vyvinúť vhodné kritériá.</p> <p>Ziel der Dissertation ist es, aus einem noch näher festzulegenden fachsprachlichen Bereich einen KI-Assistenten zu entwickeln, der einerseits komplexe Fragestellungen selbsttätig lösen kann, andererseits geeignete Verfahren bietet, um das menschliche Lernen in diesem Bereich zu unterstützen und zu evaluieren. Wesentlicher Bestandteil des Vorhabens ist die Zusammenstellung eines relevanten und zuverlässigen Textkorpus. Für die Auswahl sind passende Kriterien zu entwickeln.</p>	D/E	<p>Prof. Dr. Dr. rer. nat. Georg Schuppener</p>

<p>KGGER FF UCM</p>	<p>Problematika uzuálnosti v oblasti jazykovej modálnosti</p> <p>Problematik der Usualität im Bereich der linguistischen Modalität</p>	<p>Komunikácia prebieha do značnej miery na základe pevných a relatívne pevných slovných spojení, ktoré tvoria stavebné prvky jazyka. Kombinatorické možnosti spájania slov nepredpisuje gramatika, ale vznikajú na základe aktuálneho používania, ktoré sa vyznačuje frekventnosťou. Predmetom práce bude skúmanie vybraných slovných spojení v oblasti jazykovej modálnosti, pričom výskum stavia na metódach korpusovej lingvistiky.</p> <p>Die Kommunikation erfolgt weitgehend auf der Grundlage fester und relativ fester Wortverbindungen, die die Bausteine der Sprache bilden. Die kombinatorischen Möglichkeiten der Wortverbindungen sind nicht durch die Grammatik vorgegeben, sondern ergeben sich aus dem tatsächlichen Gebrauch, der durch Häufigkeit/Frequenz gekennzeichnet ist. Gegenstand der Dissertation ist die Untersuchung ausgewählter Wortverbindungen im Bereich der sprachlichen Modalität, wobei sich die Forschung auf die Methoden der Korpuslinguistik stützt.</p>	<p>D/E</p>	<p>doc. PaedDr. Monika Hornáček Banášová, PhD.</p>
<p>KGGER FF UCM</p>	<p>Funkčno-sémantická analýza postoja hovoriaceho v oblasti modálnosti</p> <p>Eine funktional-semantische Analyse der Sprechereinstellung im Bereich der Modalität</p>	<p>V nemeckom jazyku existuje množstvo výrazových prostriedkov na vyjadrenie epistemického významu tzv. postoja hovoriaceho k obsahu výpovede. Ich význam a tradičné výrazové možnosti do značnej miery popisujú gramatiky. Predmetom práce bude formálna a funkčno-sémantická analýza vybraných lexikálnych výrazových prostriedkov modálnosti, konkrétne epistemického významu postoja hovoriaceho, v rámci ktorého hovoriaci vyjadruje svoj postoj k výpovedi, resp. stupeň istoty o pravdivosti výpovede. Práca stavia na metódach korpusovej lingvistiky.</p>	<p>D/E</p>	<p>doc. PaedDr. Monika Hornáček Banášová, PhD.</p>

		<p>In der deutschen Sprache gibt es eine Reihe von Ausdrucksmitteln, um die epistemische Bedeutung der Einstellung des Sprechers zum Inhalt der Äußerung auszudrücken. Deren Bedeutung und traditionelle Ausdrucksmöglichkeiten werden weitgehend durch Grammatiken beschrieben. Gegenstand dieser Arbeit ist eine formale und funktional-semantische Analyse ausgewählter lexikalischer Ausdrucksmittel der Modalität, nämlich der epistemischen Bedeutung der Einstellung des Sprechers, mit der er seine Einstellung zur Äußerung bzw. den Grad der Gewissheit über die Wahrheit der Äußerung ausdrückt. Die Arbeit stützt sich auf die Methoden der Korpuslinguistik.</p>		
<p>KGGER FF UCM</p>	<p>Kontrastívna analýza minimálnych stabilných konštrukcií</p> <p>Kontrastive Analyse der minimalen stabilen Konstruktionen</p>	<p>Predmetom skúmania v dizertačnej práci sú minimálne ustálené konštrukcie typu predložka + podstatné meno s nulovým členom (predložkovo-menné spojenia/PMS). Cieľom skúmania je na základe korpusovej analýzy určiť sémantiku, hranice kombinovateľnosti predmetných PMS (vnútorná a vonkajšia variantnosť) a na základe toho stanoviť aspekty používania PMS. Neoddeliteľnou súčasťou skúmania je zohľadnenie kontrastívneho aspektu vzhľadom na ekvivalenčné vzťahy medzi nemčinou a slovenčinou na základe kontextového začlenenia PMS.</p> <p>Gegenstand der Untersuchung in der Dissertation sind minimale usuelle Wortverbindungen vom Typ Präposition + Substantiv mit Nullartikel (PMS). Ziel der Untersuchung ist es, auf der Grundlage einer Korpusanalyse die Semantik und die Kombinierbarkeitsgrenzen der betreffenden PMS (interne und externe Variabilität) zu bestimmen und auf</p>	D/E	<p>doc. Mgr. Simona Fraščíková, PhD.</p>

		dieser Grundlage Aspekte der Verwendung von PMS festzulegen. Ein untrennbarer Bestandteil der Untersuchung ist die Berücksichtigung des kontrastiven Aspekts hinsichtlich der Äquivalenzbeziehungen zwischen Deutsch und Slowakisch auf der Grundlage der kontextuellen Einbindung von PMS.		
KGFF UCM	Kontrastívna analýza frazeologizovaných konštrukcií Kontrastive Analyse der minimalen stabilen Konstruktionen	<p>Predmetom skúmania v dizertačnej práci sú frazeologizované konštrukcie (PK), t. j. ustálené viacslovné konštrukcie, ktoré majú vo svojej štruktúre jednak pevné lexikálne komponenty, a jednak komponenty s určitou mierou variabilnosti. Rovnako môžeme hovoriť o variabilnosti aj v prípade ich syntaktických vlastností: niektoré frazeologizované konštrukcie môžu mať charakter vety a predstavovať uzavreté syntaktické jednotky (možná eliptická štruktúra), iné môžu zase plniť funkciu vetného člena. Zo širokého spektra týchto viacslovných jednotiek sa pozornosť upriamuje na tie konštrukcie, ktorých komunikatívna funkcia sa naplňa v označení alebo pomenovaní objektu (často osoby), pričom toto označenie/pomenovanie nesie v sebe akt (subjektívneho) posúdenia. Ide o konštrukcie typu:</p> <p>So ein X! X [so/ganz/ganz so] wie er/sie/es [nun mal/nun einmal] ist/sind/war/waren [ach/nein,] dieser/diese/dieses X! u. a.</p> <p>Cieľom skúmania je určiť na základe korpusovej analýzy možnosti morfosyntaktickej realizácie a hranice sémantického obsadenia variabilných komponentov PK a na tomto základe zachytiť jazykový profil skúmaných</p>	D/E	doc. Mgr. Simona Fraščíková, PhD.

		<p>PK a ich aktualizácií. V rámci skúmania sa kladie dôraz aj na kontrastívny aspekt, a to zohľadňujúc otázku ekvivalenčných vzťahov medzi nemčinou a slovenčinou v predmetnej oblasti.</p> <p>Gegenstand der Untersuchung in der Dissertation sind Phrasemkonstruktionen (PHK), d. h. festgeprägte Mehrwortkonstruktionen, die in ihrer Struktur sowohl feste lexikalische Komponenten als auch Komponenten mit einem gewissen Maß an Variabilität aufweisen. Ebenso kann man auch von Variabilität hinsichtlich ihrer syntaktischen Eigenschaften sprechen: einige phraseologische Konstruktionen können den Charakter eines Satzes haben und geschlossene syntaktische Einheiten darstellen (möglicherweise elliptische Struktur), andere können wiederum die Funktion eines Satzglieds erfüllen. Aus dem breiten Spektrum dieser mehrwortigen Einheiten richten wir unser Augenmerk auf jene Konstruktionen, deren kommunikative Funktion in der Bezeichnung oder Benennung eines Objekts (oft einer Person) besteht, wobei diese Bezeichnung/Benennung einen Akt der (subjektiven) Bewertung beinhaltet. Es handelt sich um Konstruktionen vom Typ:</p> <p>So ein X! X [so/ganz/ganz so] wie er/sie/es [nun mal/nun einmal] ist/sind/war/waren [ach/nein,] dieser/diese/dieses X! u. a.</p> <p>Ziel der Untersuchung ist es, auf der Grundlage einer Korpusanalyse die Möglichkeiten der</p>		
--	--	---	--	--

		<p>morphosyntaktischen Realisierung und die Grenzen der semantischen Besetzung variabler Komponenten von PHK zu bestimmen und auf dieser Grundlage das Sprachprofil der untersuchten PHK und ihrer Aktualisierungen zu erfassen. Im Rahmen der Untersuchung wird auch der kontrastive Aspekt betont, wobei die Frage der Äquivalenzbeziehungen zwischen Deutsch und Slowakisch in dem betreffenden Bereich berücksichtigt wird.</p>		
<p>KGGER FF UCM</p>	<p>Výskumný potenciál paremiologických konektorov v kontexte modernej frazeografie a paremiografie</p> <p>Parömiologische Konnektoren in der Phraseographie und Parömiographie</p>	<p>Paremiologické jednotky v konkrétnom použití sú často sprevádzané jednoslovnými a viacslovnými výrazmi (konektormi), ktorých funkciou je zapojiť parémiu do textu (napr. podľa príslovia, s heslom, ako všetci vieme, ako je známe, ako hovorí príslovie, ako sa hovorí atď). Niektoré viacslovné konektory sa aj samy ustávajú. Podrobnejšia analýza konektorov bude teoreticky vychádzať zo zistení Františka Čermáka, ktorý tieto pojmy označuje ako „introdukory“, Petra Ďurča, ktorý analyzoval ich používanie aj v slovenčine aj nemčine, ako aj niektorých ďalších autorov.</p> <p>Hoci sú konektory charakteristické najmä pre paremiológiu, v textoch niekedy uvádzajú aj iné typy frazém. Cieľom prvej fázy výskumu bude zisťovanie prítomnosti rôznych typov nemeckých a slovenských konektorov sledovaním okolia frazeologických a paremiologických výrazov v textoch jazykového korpusu – frekventovaných i menej frekventovaných jednoslovných komponentov (napr. príslovie, múdrosť atď), ako aj príležitostných (a kreatívnejších) až po frekventované viacslovné (napr. ako hovorí príslovie). V nasledujúcej fáze sa pomocou jazykových korpusov vytvorí vedecky usporiadaná zbierka najčastejších</p>	D/E	<p>Matej Meterc, PhD.</p>

		<p>paremiologických konektorov v nemčine a slovenčine. Na základe korpusovej analýzy bude zbierka systematicky obsahovať 1. základné údaje o ich všeobecnej frekvencii v textoch jazykového korpusu; 2. údaje o pomere ich frekvencie v textoch vo vzťahu ku frekvencii ich využitia ako konektora; 3. údaje o frekvencii ich používania vo vzťahu k typom frazeologických a paremiologických výrazov, s ktorými sa vyskytujú a 4. zoznam variantov (napr. ako hovorí/vraví príslovie/porekadlo/ludová múdrosť) alebo aj frazeologizovaných konštrukcii od menej frekventovaných až po najproduktívnejšie. V ďalšej fáze - najmä pomocou údajov o pomere frekvencie konektora v textoch k frekvencii jeho používania ako uvádzacieho prostriedku - sa vybrané komponenty jednoslovných a viacslovných konektorov (a ich variantov) použijú ako vyhľadávacie požiadavky pri hľadaní paremiologických výrazov v korpuse. Z nájdeného nemeckého a slovenského paremiologického materiálu sa pomocou korpusových metód (najmä s ďalším potvrdením frekvencie a stálosti foriem a sémantickou analýzou) vytvorí pilotné zobrazenie hesiel potenciálneho paremiologického slovníka, vytvoreného výlučne z takto získaného materiálu.</p> <p>Opísaný prístup k tvorbe paremiologického slovníka je novinkou vo svetovej frazeografii a paremiografii. Vedecky koncipovaná zbierka najčastejších paremiologických konektorov umožní v budúcnosti množstvo analogických lingvistických výskumov, predovšetkým kontrastívny výskum rôznych jazykov s akcentovaním jeho didaktického potenciálu</p>		
--	--	--	--	--

		<p>identifikácie a učenia sa najproduktívnejších paremiologických konektorov v cudzom jazyku.</p> <p>Parömiologische Einheiten werden im konkreten Gebrauch häufig von Ein- und Mehrwortausdrücken (Konnektoren) begleitet, deren Funktion es ist, die parömiologische Einheit in den Text einzubinden (z. B. ako všetci vieme, ako je známe, ako hovorí príslovie, wie wir alle wissen, wie das Sprichwort geht, wie das Sprichwort sagt usw.). Einige Mehrwortkonnektoren werden auch lexikalisiert. Eine genauere Analyse der Konnektoren wird sich theoretisch auf die Erkenntnisse von František Čermák stützen, der diese Begriffe als „Introducer“ bezeichnet, sowie von Peter Ďurčo, der ihre Verwendung sowohl im Slowakischen als auch im Deutschen analysiert hat, und von einigen anderen Autoren.</p> <p>Obwohl Konnektoren hauptsächlich für die Parömiologie charakteristisch sind, werden manchmal auch andere Arten von Phrasemen in Texten erwähnt. Ziel der ersten Forschungsphase ist es, das Vorhandensein verschiedener Arten von deutschen und slowakischen Konnektoren festzustellen, indem die Umgebung von phraseologischen und parömiologischen Ausdrücken in den Texten des Textkorpus beobachtet wird - häufige und weniger häufige Ein-Wort-Komponenten (z.B. Sprichwort, Weisheit, etc.), sowie gelegentliche (und kreativere) bis häufige Mehr-Wort-Komponenten (z.B. „Wie man so schön sagt“, „Wie es im Sprichwort heißt“. „Wie das Sprichwort es sagt“, „Wie es das Sprichwort sagt“). In der nächsten Phase wird eine wissenschaftlich</p>		
--	--	--	--	--

		<p>organisierte Sammlung der häufigsten parömiologischen Konnektoren im Deutschen und Slowakischen auf der Grundlage linguistischer Korpora erstellt. Auf der Grundlage einer Korpusanalyse wird die Sammlung systematisch enthalten: 1. Grunddaten zu ihrer allgemeinen Häufigkeit in den Texten des Textkorpus; 2. Daten zum Verhältnis ihrer Häufigkeit in den Texten im Verhältnis zur Häufigkeit ihrer Verwendung als Konnektoren; 3. Daten über die Häufigkeit ihrer Verwendung im Verhältnis zu den Arten von phraseologischen und parömiologischen Ausdrücken, mit denen sie vorkommen; und 4. eine Liste von Varianten oder sogar phraseologisierten Konstruktionen von den weniger häufigen bis zu den produktivsten. Im nächsten Schritt werden - hauptsächlich unter Verwendung von Daten über das Verhältnis der Häufigkeit des Konnektoren in den Texten zur Häufigkeit seiner Verwendung als einleitendes Mittel - die ausgewählten Bestandteile von Ein- und Mehrwortkonnektoren (und ihre Varianten) als Suchanfragen bei der Suche nach parömiologischen Ausdrücken im Korpus verwendet, um parömiologische Begriffe im Korpus zu finden. Aus dem recherchierten deutschen und slowakischen parömiologischen Material wird eine Pilotdarstellung von Einträgen eines potentiellen parömiologischen Wörterbuchs, das ausschließlich aus dem recherchierten Material erstellt wird, mit korpusbasierten Methoden erstellt (insbesondere mit weiterer Bestätigung der Häufigkeit und Stabilität der Formen und semantischer Analyse).</p> <p>Der beschriebene Ansatz zur Erstellung eines parömiologischen Wörterbuchs ist ein Novum in der</p>		
--	--	--	--	--

		Welt der Phraseographie und Parömiographie. Die wissenschaftlich konzipierte Sammlung der häufigsten parömiologischen Konnektoren wird in Zukunft eine Reihe von analogen linguistischen Forschungen ermöglichen, insbesondere die kontrastive Forschung verschiedener Sprachen mit der Betonung ihres didaktischen Potenzials der Identifizierung und des Lernens der produktivsten parömiologischen Konnektoren in einer Fremdsprache.		
KGGER FF UCM	<p>Nekonvenčné frazeologické repliky v nemčine: anketový prieskum, redakcia prvej vedeckej zbierky výrazov tohto typu v nemčine a kontrastívna analýza s vybranými jednotkami v slovenčine</p> <p>Unkonventionelle phraseologische Repliken im Deutschen: eine Übersicht, die Bearbeitung der ersten wissenschaftlichen Sammlung von Phrasemen dieser Art im Deutschen und eine kontrastive Analyse mit ausgewählten Einheiten im Slowakischen</p>	<p>Cielom dizertačnej práce bude komunikačne-pragmaticky frekventovaný a výskumne perspektívny fenomén špeciálneho typu frazeologických replík, ktorému sa doteraz v lingvistike v porovnaní s množstvom iných typov frazém venovala len okrajová pozornosť (Meterc, Pallay 2019). Vedecky a systematicky usporiadané zbierky takýchto výrazov existujú zatiaľ len v slovenčine (Meterc, Pallay 2019, Leskovar Jereb 2022), slovinčine (Meterc, Pallay 2020), poľštine (Leskovar Jereb 2022) a ruštine (Bondarenko 2013). Plánovaná práca má za cieľ vyplniť medzeru vo frazeografickej prezentácii tejto časti frazeológie v nemčine.</p> <p>Podľa koncepcie, ktorá bola použitá v pilotných štúdiách slovenských a slovinských replík analyzovaného typu (Meterc, Pallay 2019) je tento podtyp frazeologických replík definovaný ako ustálená, neprediktabilná a neadekvátne, väčšinou humorná alebo absurdná replika osoby B na výpoveď osoby A, napr. v slovenčine A: Koľko je hodín? B: Tolko, koľko bolo včera o takomto čase. alebo v nemčine A: Wie spät ist es? B: So spät wie gestern zur gleichen Zeit./ B: Zeit, eine Uhr zu kaufen. Humor nie je v mnohých prípadoch</p>	D/E	Matej Meterc, PhD.

		<p>použitia primárnym cieľom ani efektom týchto výrazov. Pri skúmaní funkcie nekonvenčných replík by sme podľa doterajších prác v tejto oblasti (Bondarenko 2009, 2013, Meterc, Pallay 2019) mali obrátiť pozornosť skôr na charakter stimulov ako samotné repliky: čím častejšie, zvyčajnejšie a ustálenejšie je určité tvrdenie, tým je pravdepodobnejšie, že sa stane stimulom nekonvenčnej repliky.</p> <p>Pri analýze nemeckých frazeologických replík tohto typu možno v súčasnosti vychádzať z príspevku, ktorý svedčí o tom, že tento typ frazém je v nemčine prítomný (Meterc, Pallay 2025) a že aj krátke prieskumy s malým počtom respondentov prinášajú zaujímavé výsledky, v ktorých možno zaznamenať aj mnohé paralely s mechanizmami, na ktorých sú repliky založené v slovenčine. Prezentovaný materiál (Meterc, Pallay 2025) bude tvoriť základ pre široký prieskum o známosti a variantoch týchto frazém medzi nemeckými hovoriacimi. Ako ukázal podobný výskum v slovenčine a poľštine (Leskovar, Jereb 2022), prieskum tohto typu na internete dokáže v priebehu niekoľkých mesiacov osloviť pomerne veľký počet respondentov: v prípade slovenčiny to bolo 432 a v prípade poľštiny 698 respondentov. Účelom takéhoto prieskumu je priniesť nielen údaje o množstve variantov frazeologických replík, ale aj úplne nové repliky k tým istým výrokom osoby A v úlohe stimulov.</p> <p>Vznikne tak prvá odborne lingvisticky spracovaná zbierka nekonvenčných frazeologických replík v nemčine, ktorá bude základom pre analýzu mechanizmov, ktorými sa repliky pripájajú k stimulom</p>		
--	--	---	--	--

		<p>(napríklad rým: A: Kolko je hodín? B: Kolko ti na zadok hodím., A: alebo homonymia lexikálnej zložky stimulu a repliky: A: Ist hier jemand? B: Nein, wer würde hier schon essen.). Získaný jazykový materiál sa následne preverí v jazykovom korpuse - a to aj napriek nízkym očakávaniam ich výskytu v nich - na základe skúseností z doterajších výskumov, keďže repliky tohto typu sú prítomné primárne v hovorenom jazyku (Meterc, Pallay 2019). Preto má zmysel pokúsiť sa v textoch jazykových korpusov nájsť aspoň niekoľko príkladov takéhoto použitia nekonvenčných frazeologických replík. V práci sa uskutoční aj kontrastívna analýza vybraných nemeckých replík s ekvivalentami v slovenčine, ktoré boli až doposiaľ predmetom prvých analýz publikovaných vo vedeckých prácach.</p> <p>Ziel dieser Arbeit ist das kommunikativ-pragmatisch häufige und forschungsperspektivische Phänomen eines speziellen Typs phraseologischer Repliken, der in der Linguistik im Vergleich zu vielen anderen Phrasentypen nur am Rande Beachtung gefunden hat (Meterc und Pallay 2019). Wissenschaftlich und systematisch organisierte Sammlungen solcher Ausdrücke existieren bisher nur im Slowakischen (Meterc, Pallay 2019, Leskovar Jereb 2022), Slowenischen (Meterc, Pallay 2020), Polnischen (Leskovar Jereb 2022) und Russischen (Bondarenko 2013). Die geplante Arbeit zielt darauf ab, die Lücke in der phraseographischen Darstellung dieses Teils der Phraseologie im Deutschen zu schließen.</p> <p>Nach dem Konzept, das in Pilotstudien zu slowakischen und slowenischen Repliken des untersuchten Typs</p>		
--	--	---	--	--

		<p>verwendet wurde (Meterc, Pallay 2019), ist dieser Subtyp phraseologischer Repliken definiert als eine feststehende, unvorhersehbare und unangemessene, meist humorvolle oder absurde Erwiderung von Person B auf die Äußerung von Person A, z. B. auf Slowakisch A: Kolko je hodín? B: Tolko, kolko bolo včera o takomto čase. oder auf Deutsch A: Wie spät ist es? B: So spät wie gestern zur gleichen Zeit./ B: Zeit, eine Uhr zu kaufen. Bei vielen Verwendungen ist der Humor nicht das primäre Ziel oder die primäre Wirkung dieser Ausdrücke. Wenn wir die Funktion unkonventioneller Repliken untersuchen, sollten wir gemäß früheren Arbeiten auf diesem Gebiet (Bondarenko 2009, 2013, Meterc und Pallay 2019) unser Augenmerk eher auf die Art der Stimuli als auf die Repliken selbst richten: Je häufiger, gewohnheitsmäßiger und etablierter eine bestimmte Aussage ist, desto wahrscheinlicher ist es, dass sie zu einem Stimulus für unkonventionelle Repliken wird.</p> <p>Die Analyse der deutschen phraseologischen Repliken dieses Typs kann sich nun auf eine Arbeit stützen, die zeigt, dass diese Art von Phrasemen im Deutschen vorkommt (Meterc, Pallay 2025) und dass selbst kurze Erhebungen mit einer kleinen Anzahl von Befragten interessante Ergebnisse liefern, bei denen auch viele Parallelen zu den Mechanismen, die den Repliken im Slowakischen zugrunde liegen, festgestellt werden können. Das hier vorgestellte Material (Meterc, Pallay 2025) wird die Grundlage für eine breit angelegte Erhebung über die Bekanntheit und die Varianten dieser Redewendungen unter Deutschsprachigen bilden. Wie ähnliche Untersuchungen im Slowakischen</p>		
--	--	---	--	--

		<p>und Polnischen (Leskovar Jereb 2022) gezeigt haben, kann eine solche Online-Umfrage innerhalb weniger Monate eine relativ große Zahl von Befragten erreichen: 432 im Slowakischen und 698 im Polnischen. Ziel einer solchen Umfrage ist es, nicht nur Daten über die Anzahl der Varianten von phraseologischen Repliken, sondern auch völlig neue Repliken zu denselben Äußerungen von Person A in der Rolle von Stimuli zu erhalten.</p> <p>Das Ergebnis ist die erste sprachwissenschaftlich aufbereitete Sammlung unkonventioneller phraseologischer Repliken im Deutschen, die eine Grundlage für die Analyse der Mechanismen bietet, mit denen Repliken an Stimuli gebunden werden (z.B. Reim: A: Kolko je hodín? B: Kolko ti na zadok hodím. oder die Homonymie der lexikalischen Konstituente des Stimulus und der Replik: A: Ist hier jemand? B: Nein, wer würde hier schon essen.). Das erworbene phraseologische Material wird dann im Textkorpus - trotz geringer Erwartung ihres Vorkommens darin - aufgrund der Erfahrungen der bisherigen Forschung überprüft, da Repliken dieser Art vor allem in der gesprochenen Sprache vorkommen (Meterc, Pallay 2019). Daher ist es sinnvoll, zu versuchen, zumindest einige Beispiele für eine solche Verwendung unkonventioneller phraseologischer Repliken in den Texten linguistischer Korpora zu finden. Der Beitrag wird auch eine kontrastive Analyse ausgewählter deutscher Repliken mit ihren slowakischen Äquivalenten durchführen, die bisher Gegenstand der ersten in wissenschaftlichen Arbeiten veröffentlichten Analysen waren.</p>		
--	--	---	--	--

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Katedra psychológie, Filozofická fakulta
Námestie Jozefa Herdu 2
917 01 Trnava

V Trnave, 04. 06. 2026

prof. Peter Ďurčo, CSc., v.r.
predseda odborovej komisie
pre PhD. štúdium na KGER
FF UCM v Trnave